

yhteisnäyttelyssä oli kieltämättä dialoginen ulottuvuutensa. Montaaseissa huomio kiinnittyi kuitenkin konseptualistisesti merkityksenantoon, katsojan mielessä syntyviin uusiin merkityksiin, jolloin synteisiin johtavat tekijät ovat käsillä. Jos suhde venäläiseen postmodernismiin (metarealism vs. konseptualismi) paljastaa Sarjen ja Ganikovskin näennäisesti yhteisten tavoitteiden vas-

takkaisuuden, on heillä kiistatta yhteinen lähde: Kazimir Maleviš. Suprematismien keksijä löytyy molempien taiteilijoiden teoksista, koska mustaa neliötä, ympyrää tai kolmiota voidaan käyttää sekä kontrastiivisissa rinnastuksissa että metafyyssisen tavoittelussa. Olihan Malevišillekin *Musta neliö* ennen kaikkea ikoni.

Tommi Huttunen

Mars museoon!

Maaginen maisema – teoksia Tretjakovin gallerian kokoelmista. Taidemuseo Meilahti, 20.2. – 1.6.2008.

Pääkaupunkiseudun taiteenystäviä hemmotellaan nyt toden teolla: esillä on kymmenkunta näyttelyä, jotka on rakennettu joko nimekkäiden taiteilijoiden tai kiehtovien aikakausten varaan. Kotoisissa mittakaavoissamme moinen saattaa aiheuttaa kulttuuriähkyä – olkoonkin, että vilkkaampi anti kuvataiteiden alalla olisi erittäin tervetullutta Suomen kulttuuritarjontaan. Kuluvaan kevään näyttelyboomin ei siten soisi jäävän poikkeustapaukseksi.

Maisemamaalauksen ystäväänkin voi suunnata kulkunsa ainakin kolmeen kohteeseen: yhtä aikaa ovat esillä niin Pekka Halosen kuin Claude Monet'n näyttely (Ateneum / Emma), sekä näiden varjoon syyttä jäävä kokoelma venäläistä maisemamaalausta Tretjakovin gallerian kokoelmista. Meilahdessa esillä oleva näyttely on ensimmäinen hedelmä Helsingin kaupungin taidemuseon ja Tretjakovin gallerian tuoreesta yhteistyöstä – tiedossa on siis lähivuosina lisää taidetta ”Tretjakovkasta”.

Sananlaskun mukaan yksi kuva kertoo enemmän kuin tuhat sanaa – Meilahteen on saapunut nähtäväksi 92 kappaletta Tretjakovin gallerian 150 000 teoksesta.

Esillä on töitä 55 eri taiteilijalta, joukossa monia Suomessa usein nähtyjä nimiä, kuten Repin, Aivazovski, Šiškin ja Levitan. Kokonaisuudessaan näyttely on yllättävän laaja (vaikkapa verrattuna Emmen Monet-näyttelyyn) ja antaa paljon ajateltavaa – siitäkin huolimatta, ettei näyttely juuri tarjoa uutta tietoa aiheesta hiemankin ennestään tietävälle. Lisäksi näyttely astuu askeleen viime vuosina erityisesti valokeilassa olleen avantgardetaiteen taakse tuoden siten tervetullutta historiallista perspektiiviä kotimaiselle katsojalle.

Teokset on jaoteltu aihepiireittäin, mikä antaa näyttelylle ryhtiä ja pätkii sen mukavan kokoihin osioihin. Vaikka jokaisessa osiossa toistuvatkin enemmän tai vähemmän samat teemat (erojen jäädessä osioiden kesken siten lähinnä näennäisiksi), saa jaottelu katsojan ehkä alttiimmin kiinnittämään huomionsa teosten monenkirjaviin elementteihin. Ja näitähän riittää: on vuoria ja vuoristosolia, aarnimetsää, koi-vulehtoja, joen pengertä, meren rantaa, kesäisiä autereisia niittyjä ja liejun peittämiä syksyisiä teitä, lumista maalaismaisemaa, kaupungin markkinahälyä... Aihepiirin laajuus on jo sinänsä raikastavaa; mutta se on myös omiaan muistuttamaan siitä, kuinka valtavasta maasta Venäjän kohdalla oli (ja on) lopultakin

kyse. Se, että 1800-luvun mittaan entisestään laajentunut Venäjä sai kiittää ongelmistaan osaksi omaa suuruuttaan ja maantiedettään, on ajankohtainen aihe myös nykypäivänä.

Paitsi Venäjän maantieteellisistä reaaliosta, näyttely on oiva muistutus myös Venäjän kansallidentiteetin perustuksen synnystä ja sille tärkeästä voimasta – rahallisesta avusta. Tätä apua löytyi kauppias Pavel Tretjakovilta, joka oli ”kansalliskuvaston” luomisessa avainhenkilön asemassa ryhtymällä taiteenkerääjäksi ja perustamalla ensimmäisen tavalliselle kansalle avoimen venäläisen taiteen museon Moskovaan. Nykyajan taiteenkatsojat saavat puolestaan kiittää toisenlaista kaupallista tahoja elämyksestään – yksi näyttelyn pääsponsoreista on nimittäin Teboil, jonka puolestaan tunnetusti omistaa OAO LUKOIL.

Niin ikään voi Meilahden näyttely myös toimia muistutuksena siitä, millä tavalla kansallinen kuvasto synnyttyään jatkaa olemassaoloaan. Vaikka museon opas kertookin 14:n kapinasta Pietarin Taideakatemiaa vastaan ja peredvižnikkien suuntauksen synnystä, ei näyttelyn tarjoama oheistieto juurikaan valaise katsojaa ajan huomattavista yhteiskunnallisista ja sosiaalisista taustoista, joita ilman vaeltajat jäivät suhteellisen kytkeettömäksi kapinavirtaukseksi ja ajan taidekin ”vain” maisemamaalauksen tasolle. 1800-luvun loppupuoliskoa leimanneet vaatimukset sosiaalisista ja poliittisista muutoksista sekä laaja humanitaarinen liike olivat ehdottoman olennaisia tekijöitä niin kansankuvauksen kuin maisemakuvauksenkin kannalta, ja tilanteessa, jossa näyttelyn työt eivät erityisemmin ”puhu” kronologisesti (osaksi edellä mainitun jaottelun vuoksi), nousee mieleen kysymys, kuinka hyvin katsojalle mahtaa avautua venäläisen taiteen kehityksen

linkki 1800-luvun jälkipuoliskon yhteiskunnalliseen kuohuntaan. Lisäksi taiteen yleinen ryhmittely koulukuntiin ja virtauksiin ja esittäminen teemoittain on, väistämättömyydestään huolimatta, joskus hieman harhaanjohtavaa: eihän sovi unohtaa sitä seikkaa, että tosiasiaa kansallidentiteettiään etsinyt Venäjä (kuten myös Suomi!) oli huomattavasti hajanaisempi kokonaisuus kuin kansaan keskittynyt ”realistinen” taide antaa ymmärtää.

Yksi mahdollisuus onkin ottaa näyttely rennosti vaikkapa kuvituksena 1800-luvun venäläisyyteen – tähän lähestulkoon sata teosta antaa hyvän mahdollisuuden, varsinkin, jos suostuu taiteilijoiden luomien tunnelmien kuljettavaksi. Kaupunkimaisemia on tarjolla esimerkiksi Aleksei Bogoljubovin maalauksessa *Näkymä Smolnan luostariin Ohtajoen rannalta* tai Vasili Vereštšaginin markkinakuvauksessa Nižni Novgorodista; hieman toisenlaista (ja hätkähdyttävän tuttua) kaupunkitunnelmaa taas luo Vasili Surikov paksulla ja rohkealla värien käytöllään kuvatessaan Kremlin juhlaavaloitustessa. Abram Arhipovin *Ristisaatto* asettaa katsojan osaksi hajanaista ja köyhää ristisaattoa keväisen pölyisellä arolla; kansankuvaus Pjotr Korovin *Itse teossa* -maalauksessa kiteytyy puolestaan humoristisesti kahteen repaleiseen, metsätiellä tallustavaan musikkaan. Repinin klassikko *Pellon pientareella* on yksinkertainen paketti taiteilijan tavamerkkejä: kesän valoa ja psykologista luonnekuvausta. Isaak Levitanin *Ikuisen rauhan* pilvinen näkymä pienen kirkon yli joelle on nimensä mukaisesti erityisen rauhoittava piste i:n päälle näyttelyn lopussa. Kaiken kaikkiaan näyttelyvisiitti Meilahteen on siihen käytetyn ajan ja vaivan arvoinen.

Ja onpa kirjallisuuden ystäviäkkin muistettu: kannattaa vilkaista viimeisen huoneen näennäisen

vaatimaton Anton Ivanovin *Gogol ylittämässä Dnepr-jokea*. Mu-

seon siis, mars!

Mari Raami

Haaste aluetutkimukselle

Toinen maailmanpolitiikka: 10 käsitettä feministiseen kansainvälisten suhteiden tutkimukseen.
Toim. Johanna Kantola & Johanna Valenius. Tampere: Vastapaino, 2007.

Toinen maailmanpolitiikka on tarkoitettu oppikirjaksi. Suomalaisittain katsoen se ilmestyy yli kaksikymmentä vuotta sen jälkeen, kun termi *malebias* ilmaantui työlistoille – eli kun demokratian ja politiikan tutkimuksen kehyyksiä, teorioita, käsitteitä ja metodologioita alettiin täälläkin arvioida feministisistä lähtökohdista käsin. Muutoksen hitaudesta ja katkoksellisuudesta todistaa, että 2000-luvulla tehdyt analyysit akateemisen perusopetuksen tilasta ja tilanteesta politiikan laitoksilla ovat hämmentävän synkeitä. Feministinen kritiikki on sekä kurssikirjallisuudessa että kurssitarjonnassa täysin marginaalisessa asemassa. Kirja on siis enemmän kuin odotettu ja tarpeellinen.

Toisin kuin monet tunnetuilta ulkomaisilta kustantajilta ilmestyneet teokset, *Toinen maailmanpolitiikka* on antologia. Kutakin käsitettä esittelee, avaa ja kehittää yksi tutkija tai tutkijapari. Johdanto, jossa käydään yleisemmin lävitse feministisen kritiikin ja kansainvälisten suhteiden tutkimuksen omia vaiheita ja suuntauksia, on toimittajien tekstiä. Kokonaisuus on sikäli kaksijakoinen, että siinä esitellään maailmanpolitiikan tavanomaisia peruskäsitteitä ja erilaisia tutkimustraditioita, ja toisaalta tuodaan työlialle uusia, nimenomaan feministisistä näkökulmista hahmotettuja kysymyksiä. Kokonaisuudesta jää kuitenkin

puuttumaan erillinen arvio politiikan ja demokratian monitaistumisesta ja sitä koskevista koulukunnista. Tämän suuntaisia odotuksia virittää luonnollisesti se, että avausluku on a valtio (Johanna Kantola).

Aika monessa osatekstissä saattaa tunnistaa sen, että sukupuolineutraaliksi (harhaisesti) väitetyn ”*add and stir*” –lähestymistavan aikanaan kyseenalaistaneet näkökulmat nähdään ikään kuin väistämättä essentialistisina. Niitä voi historiallisesti katsoen vähintäänkin yhtä perustellusti pitää essentialismin kritiikkinä. Syytä on muistaa myös, että jo 80-luvulla, ennen kulttuurista käännettä, myös Suomessa vaadittiin sukupuolen kategorian moninaistamista. Nykykeskustelun yhtenä ilmeisenä ongelmana on se, että käsitteitä menneistä debateista muodostetaan lähinnä postmodernin kritiikin kautta, ilman että kohteena oleviin teoksiin ja näkökulmiin ja, mikä tärkeintä, niiden intellektuaaliseen kontekstiin olisi oikeasti itsekkin perehdytty. Oppikirjalta edellyttäisi ehkä vielä selkeämpää varoitusta siitä, että sekin, mikä nyt näyttää lopulliselta, tulee väistämättä asettumaan myös itse perustavan kritiikin kohteeksi. Tältä osin esimerkiksi kelpaisi keskustelu rauhan käsitteestä, jossa korostetaan että monet nykyhetken keskustelut ovat myös kiitollisuuden velassa edeltäville vaiheille (Tarja Väyrynen).

Mutta mitä tekemistä tällä kaikella on suoranaisesti Venäjän ja itäisen Euroopan tutkimuksen kanssa? Ilman muuta paljonkin, koska niin sanotun aluetutkimuksen uudelleen arviointi ja kehittäminen edellyttävät sen